

ಯು.ಆರ್. ಅನಂತ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ರಾಗ-ವಿರಾಗ,

ಒಂದು ಕವನ ವಿಮರ್ಶೆ:

ಶಿವಗಂಗಾ U. ಬಿಲಗುಂದಿ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ.

ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ಸಂತಸ ಬಂದಾಗ ಹಿಗ್ಗದೆ ದುಃಖ ಬಂದಾಗ ಕುಗ್ಗದೆ ಎರಡು ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದ ನೋಡಿದವರು. ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ನೋವು ನಲಿವು, ಕಷ್ಟ ಸುಖ, ಎಲ್ಲವುಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಕವಲುಗಳಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದವರು. ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವರು. ಅದರ ಜೊತೆಜೊತೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಅಮೃತವಾಣಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಒಟ್ಟಿದ ಜೀವನದ ರಾಗ-ವಿರಾಗವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತ ನಡೆದರೆ ಅವರ ಹೇಳುವಂತೆ.

“ಬಸಿರಿಂದ ಭೋಧಿವ್ಯಕ್ತದವರೆಗೆ
ಬರಿ ಬುರುಡೆ
ಪದ್ಧತಿಯ ಮಾತುಹಳಿ ಮೇಲೆ ನೀ ಬೀಡುವ ರೈಲನ್ನು
ಕತ್ತರಿಸಿದಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುವೇ, ಉಗುರು ಕೂಲದಿನ ನವಿರು ಬೇರುಗಳು ನೆಚ್ಚುವೇ
ನಾಲಿಗೆಗೆ ಎಲುಬಿಲ್ಲ
ಗೆದ್ದವರ ಕಥೆ ಜೊತೆಗೆ
ಮಾಂಸ ದಿತಿಮಿತಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದದ್ದು, ನಡೆಯಲಾರದ್ದು
ನಿದ್ದೆಯಿಂದಿದ್ದಾಗ ಕತ್ತ ಉಳುಕಿದ್ದು, ಕಣ್ಣು ಸುತ್ತಿದ್ದು
ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆಗೆ ನರಳಿ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದದ್ದು
.....”

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾವಿನ ಅಂಚಿನವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಗ-ವಿರಾಗಳು ಬಂದು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜನನವಾದಾಗ ಮಗು ಬರಿಬುರುಡೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕೇವಲ ಜೀವವಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಯಾವುದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಯಾವುದು ಈ ಕಪಟ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಳೆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಜನರ ವ್ಯವಹಾರ ತಿಳಿದು ಅವರಂತೆ ವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಹ ಈ ಸುಳ್ಳು ನರಂತೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಎಲುಬಿಲ್ಲದೆ ನಾಲಿಗೆ ಎನು ಬೇಕಾದರು ಹೇಳುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಾವು ಗೆದ್ದವರ, ಶ್ರೀಮಂತರ ಕಥೆ ಮಾತ್ರ ಮಾದರಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಬಡವರು ಅನಾಥರು ಅವರನ್ನು ಯಾರು ಗುರುತಿಸಲಾರರು. ಬಡತನದ ಬವಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬಳಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆಗೈದದ್ದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಚಕ್ರಬಂದ್ದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆನೆಯಿಂದ ನರಳಿ ಹೊರಳಾಡಿದ್ದು, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು, ಎಲ್ಲವು ಪವಾಡ ಸದೃಶ್ಯವೆಂಬಂತೆ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಕವಿ

“ಸತ್ತ ಸಂತರ ಹೊಗಳಿ, ಪಟ್ಟ ಪಾಯಸ ಸುರಿದು
ಹೃದಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಹೊರೆವವರ
ಸಮನ್ವಯವೆ. ಈಗ ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ
ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೋಸಂಬರಿ ಬಿಟ್ಟಂತಲ್ಲ
ಹೀಗೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಅತಿ ಸುಲಭ
ಹೊತ್ತು ಹೆತ್ತವರ ಕೇಳಿ ಹೇಳುವುದು

ಎಲ್ಲವನು ಬಿಡುವುದೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಅಷ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು
 ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ನುರಕ್ಕೆ ಎದೆಮೇಲೆ ಮುಖಮುಚ್ಚಿ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದೆ”^೧

ನಾವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೂರರನ್ನು ವೀರರನ್ನುಹೋಗಲಿ ಹೋಗಲಿ ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಾಯಿತು. ‘ಪುರಾಣಹೇಳಿ ಬದನೆಕಾಯಿ ತಿದ್ದಿಂತೆ’ ಕೇವಲ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಶರಣರ ಸತ್ಪುರುಷರ ಕಥೆ ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಪಶುವಿನಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಂತವರಿಂದ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಾನತೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಕವಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕೇವಲ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಹೇಳಬಹುದು ಆದರೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ. ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಚಟಗಳನ್ನುಬಿಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೂ ಅದನ್ನು ಮುಂದು ವರೆಸುವುದು ಅಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

“ಬಗ್ಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ, ಸೂಕ್ತಿ ಪಾರ್ಕಿನಮೇಲೆ

ಸುಖದ ಗದ್ದದ ಶಬ್ದ - ಮುಗುದ ನಿಶ್ಯಬ್ದ

ನನಗಲ್ಲ ನಿನಗಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮೇಸಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ

ತಿರಿದು ತಿನ್ನುವ ಮೂಳೆ ಮತ್ತೆ ಬಸುರಿ

ಕತ್ತಲಿಸಿ ಬೆತ್ತಲಿಸಿ ನಿಗರಿ ನಿಲುವ ಗರ್ವ

ಮೂಳೆ ಮಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಗುರು ಗೊಂಬಿನ ತಿವಿತ

ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣದೀ ಬದುಕು?

ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮೈ ಮರೆವ ಆಸೆಯೇ?

ಹೆಗ್ಗರಾವೆ?

ತಪ್ಪಾಗಿದೆ ಪಾಪ

ತಪ್ಪೆಸಗಿದವನಂತೆ ಅಳುಬರುಕು ಮುಖಮಾಡಿ ಪೆಚ್ಚಗಿದೆ, ಪಾಪ”^೨

ಮಾನವ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ರಾಗ-ವಿರಾಗಲು ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಕಷ್ಟಗಳ ಬದುಕು ಬಂದಾಗ ಸಾಕು ಈ ಜೀವನ ಇನ್ನು ಸಾಯಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕಬಾರದೆಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸುಖ ಬಂದಾಗ ಅಯ್ಯಾ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಬೇಕು, ಇಷ್ಟು ಆಸ್ತಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಸಾಯಲಿ ಎಂದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬಗ್ಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ ಸೂಕ್ತಿ, ಪಾರ್ಕಿನ ಮೂಲೆ’ ವ್ಯದ್ಯಾಪ ಬಂದಾಗ ಹಾಸಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಅದೇ ಯೌವನ ವಿದ್ಯಾಗ ಪಾರ್ಕಿಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಯಾರ ಜೊತೆನೋ ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸುಖವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು, ಅಂದರೆ ಯೌವನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬಾಳು ನಿಶಬ್ದವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತೆ ಬಸರಾಗದಂತೆ, ಯಾವುದು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕವಿ.

ಆದರೆ ಮುಷ್ಟು ಬಂದರೆ, ಎಲುವಿನ ಅಥವಾ ದೇಹದ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೈ ಹೊಡೆತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಿದರು ಸುಖವಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬದುಕು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣದಿ ಎಲ್ಲವು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಯುತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಷಾದ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿನ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಯಾವ ಪರಿಯಿಲ್ಲದ ನೀರಿನ ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ನೀರು ಮೈ ಮೇಲೆ ಎರಚಿಕೊಂಡು ಆನೆ ಸಂತಸ ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹೆಗ್ಗಣಕ್ಕೆ ಸಾವಿನ ಭಯವೆ ಇಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಲ ತೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಜೀವನ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕವಿ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಜೀವನ ರಾಗ-ವಿರಾಗ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಸವಿಯ ಬಾರದ್ದೆ ಸವಿದು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದೆ.

ಒದೆತ ಬಿದ್ದಾಗ ‘ದಮ್ಮಯ್ಯ ಎಂದೆ

ಎರಡು ಕೈಯಲ್ಲು ಅವಮಾನ ಮುಚ್ಚಿನಾನತ್ತೆ

ತಿಳಿದಾದ ಮೇಲಿನ್ನು ಭೋಧಿಯಾಗದೆ ಶಮಯೆ?

ರಾತೋನುರಾತ್ರೆ ಪಕ್ಕ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಅಳುವ ಕಂದನ ತಟ್ಟಿ ಶತಪಥ ಗಿರುಗಿ

ಕಡ್ಡಿಗಿರುವೆ ನನು

ಬೀದಿಲಾಂದದ್ದ ಕೆಳಗೆ ಯಾಕೋ ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಕಿರುಚಿ ಓಡುವನು ಹಚ್ಚಿ

ಯಾವುರೂ ಮತ್ತೆ ನಿದ್ದೆಗೆ ಮಗ್ಗುಲಾಗುವುದು”^೩

ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನದಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನುಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು, ಆಧರೆ ಒಂದು ಸಲ ತನ್ನ ಜೀವನದಲಿ ಅನುಭವವಾದಾಗ ಯಾರು ಹೇಳದಿದ್ದರು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಾನೆ ಸುಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಕುಡಿಯಬಾರದನ್ನು ಕುಡಿದು ಮಾಡಬಾರದನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಒದೆತ ಬಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಯ್ಯಾ ಎಂದು ದೇವರನು

ಮೊರೆ ಹೊಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಆ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹೊರಾಡಿ ದುಃಖಪಟ್ಟು , ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಳಾಡಿ ಜೀವನ ಎಷ್ಟುಕಷ್ಟ ಎಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆಗೆಟ್ಟು, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ತಿರುಗಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಬೀದಿ ಬೆಳಕಿನ ಮದ್ಯೆ ಮಲಗಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

“ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳಲ್ಲಿ
ಕಷ್ಟ ಉಬ್ಬರವಿಳಿಪೆಚ್ಚಿನಲಿ
ಉಳಿಯುವುದು ನಾನು ಒಬ್ಬಂಟಿ
ಮತ್ತದೇ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟಿರುವ ಚಿವಿರಹಿ
ಬಂದ ಪಶು ಮೈಯುಜ್ಜಿ ತುರಿಕಿ ತಿರಲು ಮರೆತ
ಬೆಟ್ಟದಲಿ ಬೆರಗಾದ ಒಂಟಿ ವೃಕ್ಷ”^೩

ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಜಂಜಾಡದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬದುಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ವಿರಹಿ ಯಾಗಿ ಬಾಳುವುದು ಕಷ್ಟದ ಬದುಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಗಿಡದಂಥೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾನೆ ಕವಿ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್. : ಸಮಸ್ತ ಕಾವ್ಯ. ಪು - ೧೪
೨. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್. : ಸಮಸ್ತ ಕಾವ್ಯ. ಪು - ೧೪-೧೫
೩. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್. : ಸಮಸ್ತ ಕಾವ್ಯ. ಪು - ೧೫
೪. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್. : ಸಮಸ್ತ ಕಾವ್ಯ. ಪು - ೧೫
೫. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು.ಆರ್. : ಸಮಸ್ತ ಕಾವ್ಯ. ಪು - ೧೫

ಶಿವಗಂಗಾ U. ಬಿಲಗುಂದಿ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ.